

Een kijkje bij de buren

Zelforganiseren in de zorg

Congres BDKO

Drs. Eveline Castelijns MBA

12 april 2016

Inhoudsopgave

1 Zelforganisatie in de zorg

2 Werkende principes

3 Vragen

1

Zelforganiseren in de zorg

‘Waarom, wat en hoe?’

Zelforganiseren...

Waarom doen we het?

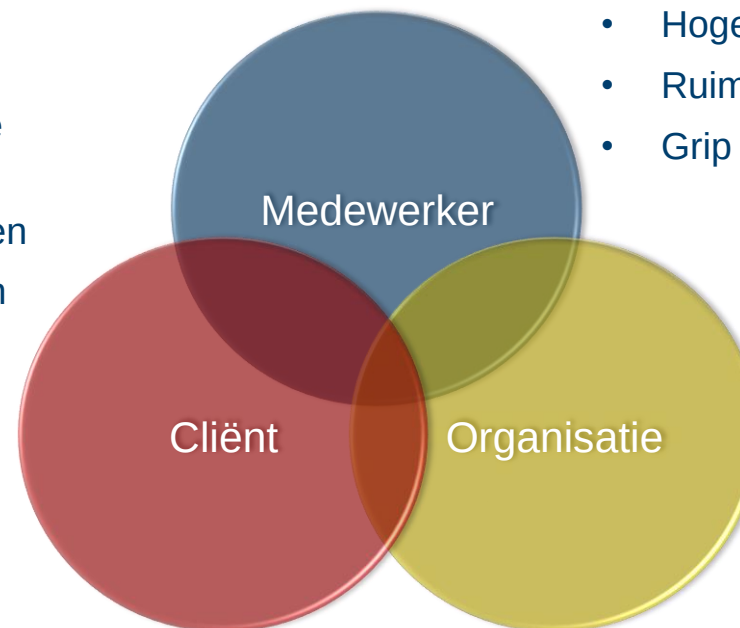
- De kwaliteit van leven van cliënten centraal stellen
- Flexibele organisatie, zodat er makkelijker kan worden meebewogen met andere doelgroepen, andere zorgvragen of zorgverlening op een andere plek
- Goed werkgever zijn, waar medewerkers met plezier en betrokkenheid werken
- Ondernemerschap en vakmanschap
- Financieel gezonde organisatie

Het werken in zelforganiserende teams helpt bij het bereiken van deze doelen.

Het is daarmee ook ***een middel, geen doel op zich.***

- Betere aansluiting persoonlijke wensen cliënt
- Sneller inspelen op verstoringen
- Minder verschillende gezichten (vertrouwen en nabijheid)

- Hogere betrokkenheid
- Ruimte voor persoonlijke ontwikkeling
- Grip op lastige cliëntsituaties

- Betere productiviteit
- Minder overhead
- Aantrekkelijke werkgever (boeien en verbinden)
- Lager ziekteverzuim

Onderzoek Matthijs Almekinders, 2006 'Teams beter thuis in de zorg' & Evaluatie uit eerste teams bij thuiszorg Amstelring, 2012 'De nieuwe thuiszorg naar wijkgerichte en zelfsturende teams'

“Zelfsturing is geen structuuroplossing, het is een andere manier van zorgverlening”

Jos de Blok, oprichter Buurtzorg

Zelforganiseren...

Wat is dat?

- De directe zorg en ondersteuning aan cliënten en de focus op hun eigen regie en welbevinden is leidend
- Dát bepaalt hoe de organisatie en de werkprocessen worden ingericht
- En dit betekent een kanteling in denken en organiseren

WAT HEEFT U
NODIG?

WAT HEEFT U
NODIG?

**CLIËNT EN INFORMELE
NETWERK**

ZORGPROFESSIONALS

**MANAGEMENT EN
ONDERSTEUNING**

Voorbeelden uit de zorgpraktijk

DOELEN	• Maximale eigen regie bij de cliënt • Maximale regelruimte voor de medewerker	• Maximale zelfredzaamheid en eigen regie van de cliënt en zijn familie • Individueel maatwerk dat tot stand komt in samenspraak met de bewoner/cliënt, de familie en de medewerker	• De klant heeft vertrouwen in het feit dat Beweging 3.0 zorgt voor die dingen die belangrijk zijn in diens leven en hij/zij wordt daar waar nodig geholpen bij het vormgeven van het eigen leven • Medewerkers hebben de ruimte om in te spelen op de individuele behoeften van de klant en nemen hiervoor de verantwoordelijkheid
NOODZAKELIJKE VERANDERING	• Een omslag van aanbodgerichte zorg naar vraaggestuurde zorg: de cliënt centraal • Een plattere organisatie om meer te werken vanuit vragen en behoeften van het primaire proces (de teams) • Taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden zo dicht mogelijk bij de cliënt leggen • Cultuurverandering • Anticiperen op veranderende financiering in de zorg	• Focus op zelfstandigheid van medewerker en team met betrekking tot het proces van zorg, welzijn en dienstverlening • In een later stadium komt daar verantwoordelijkheid voor de cliënttevredenheid en gedelegeerde verantwoordelijkheid voor het rooster en het dagelijkse budget van het team bij • De stafafdelingen zijn ondersteunend in dit proces naar zelfstandigheid en werken intensief aan het verbeteren en vereenvoudigen van beleid, regels, protocollen, procedures en systemen	• Medewerkers leggen daar waar nodig verbinding (intern/extern) • Medewerkers hebben de ruimte om in te spelen op de individuele behoeften van de klant en nemen hiervoor de verantwoordelijkheid • Medewerkers zetten hun talenten optimaal in en vertonen het juiste gedrag • Efficiënt ingerichte processen • Vergroten leer- en verbetervermogen • Betaalbare (ondersteunende) organisatie • Effectief relatiebeheer

Zelforganiseren...

Hoe doe je dat?

- Een blauwdruk voor het werken met zelforganiserende teams bestaat niet
- Elke organisatie:
  - start met een andere beginsituatie
  - heeft haar eigen sterke en zwakke kanten
  - heeft een eigen organisatiecultuur
  - en een eigen veranderingsvoorkeur
- Het invoeren van zelforganisatie moet daar bij aansluiten.
- Wel zijn er een aantal werkende principes...

2

Werkende principes

Werkende principes

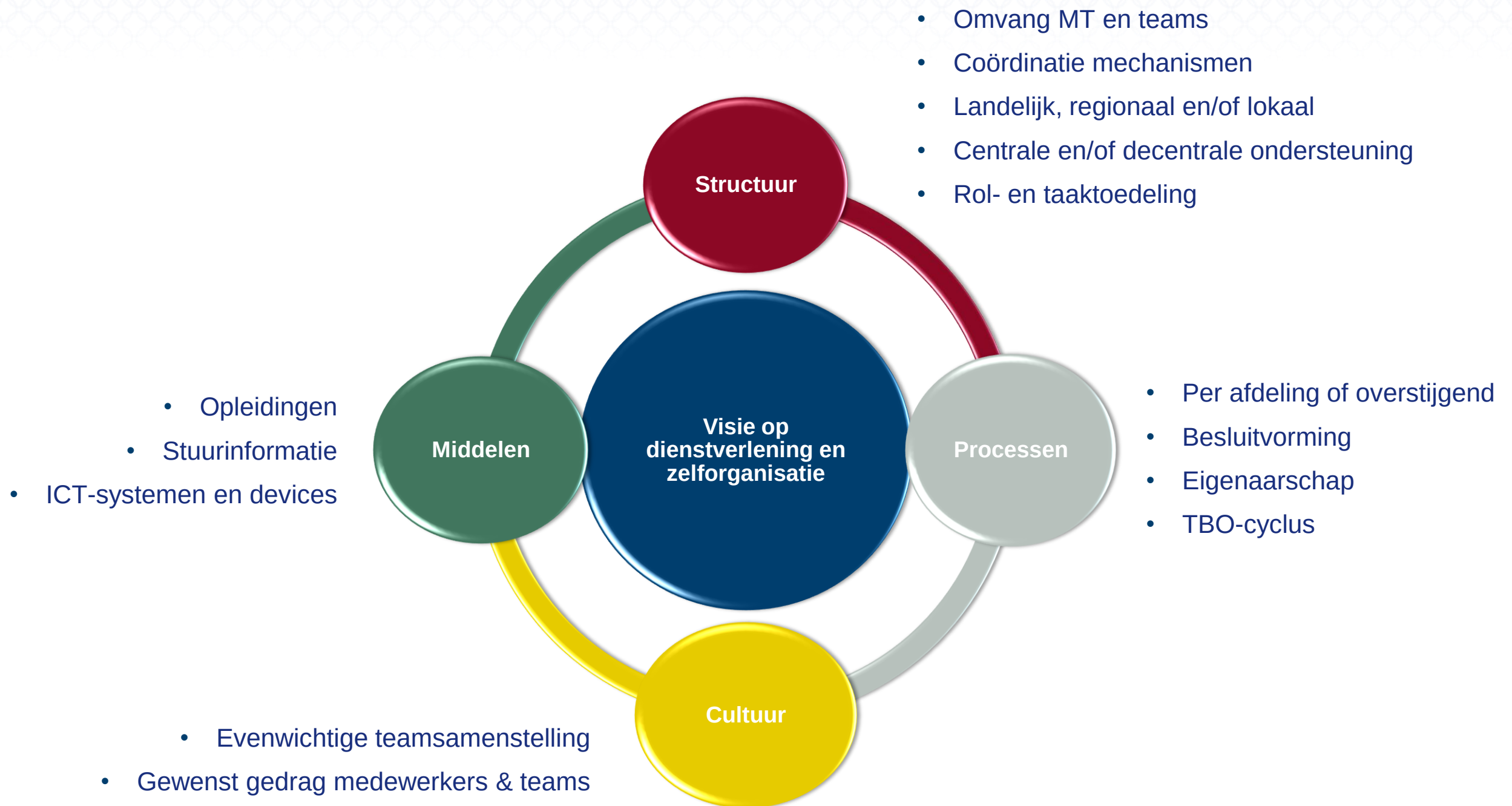
1. Zorg voor strategische helderheid

- De visie van de organisatie, ook ten aanzien van zelforganisatie, en de kernwaarden zijn:
  - helder, kort en krachtig geformuleerd vanuit het belang van de cliënt
  - bekend bij alle medewerkers
  - door de medewerkers in hun eigen bewoordingen vertaald naar de betekenis voor hun eigen werk
  - een meetlat bij keuzes, beslissingen en discussies
- Bestuurder, directie en management tonen voorbeeldgedrag in het nastreven van deze visie en kernwaarden

2. En vervolgens voor een consequente vertaling

3. Faciliteer het ontwikkelingsproces

- Sluit aan bij de eigen veranderstijl van de organisatie
- Zoek hierbij naar de balans tussen 'blauw' en 'wit' (structuren en plannen vs. natuurlijke ontwikkelingen bevorderen en faciliteren)
- Richt een project- of programmaorganisatie in, inclusief besluitvormingsproces, communicatie, planning en budget
- Betrek alle gremia: COR, CCR en RvT/RvC

Werkende principes

4. En neem hiervoor de tijd

Op basis van literatuur weten we:

- *“Afhankelijk van de uitgangssituatie kan het twee tot vijf jaar duren voor het complete organisatieveranderingsproces rondom de invoering van zelforganiserende teams voltooid is”*

&

- *“Binnen een half jaar zijn vaak de eerste resultaten al zichtbaar”*

De praktijk, althans in de zorg, blijkt wat weerbarstiger.... Het vinden en behouden van het juiste tempo blijft een uitdaging:

- Verklaar niet van de één op de andere dag leidinggevend en ondersteunend personeel boventallig
- Betrek medestanders bij de implementatie
- Stel wel heldere doelen en mijlpalen in de organisatie- en teamontwikkeling

3

Vragen

Voer voor discussie

- De kinderopvangbranche is – vergelijkbaar met de zorg - de afgelopen jaren veel meer gereguleerd. Kan zelforganisatie deze ontwikkeling meer in balans brengen?
- Wat kunnen voor uw branche de voordelen zijn van zelforganisatie?
- Wat vraagt een ontwikkeling naar zelforganisatie van u als bestuurder of manager?
- Wat zouden mogelijke belemmeringen kunnen zijn?

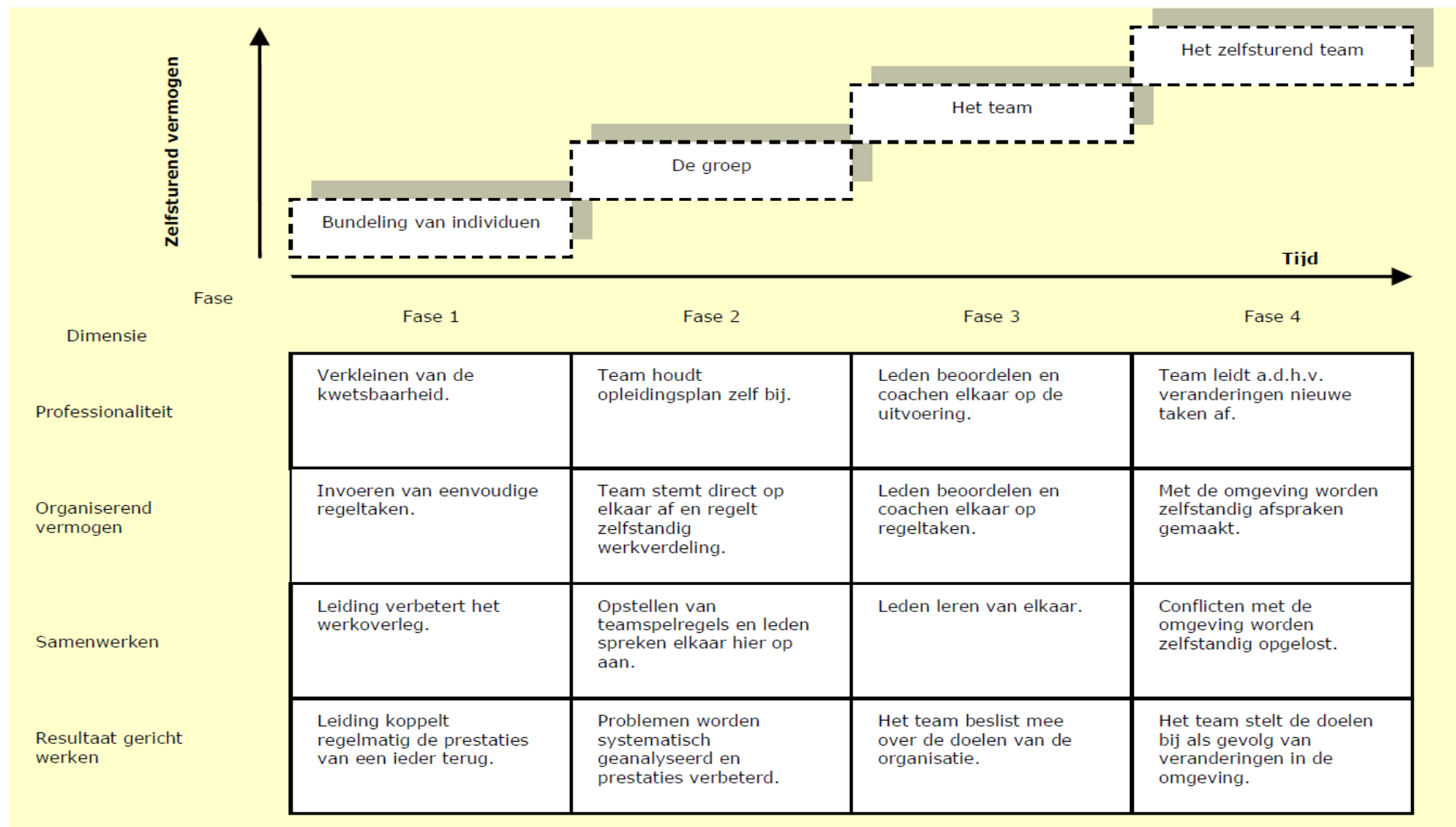

4

Bijlagen

Teamvolwassenheid

Karakteristieken van traditionele baas naar teamleider

Van traditionele 'baas'	Naar teamleider
Controleren	Ondersteunen
Regelen	Voorwaarden creëren
Dirigeren	Aanmoedigen
Zekerheid	Onzekerheid
Intern gericht	Extern gericht
Routinematige taken	Non-routinematige taken
Operationeel	Tactisch, strategisch
Op werkwijze gericht	Op resultaat gericht
Beheersing	Ontwikkeling
Gericht op individuen	Gericht op het team

Contactgegevens:

- Drs. E.C.A. (Eveline) Castelijns, MBA
- Senior Managing Consultant Zorg & Welzijn
- 06 57 99 72 44
- e.castelijns@berenschot.nl

Berenschot Groep B.V.
Europalaan 40, 3526 KS Utrecht
T 030 - 2 916 916